

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ գլխավոր դատախազության ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման գործերով վարչության 2020 թվականի աշխատանքների վերաբերյալ

2020 թվականը նշանավորվեց Հայաստանի Հանրապետությունում Կոռուպցիայի դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի, ինչպես նաև Եվրոպայի խորհրդի՝ «Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների լվացման, հետախուզման, առգրավման ու բռնագրավման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» կոնվենցիայի պահանջներին համահունչ ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման ինստիտուտի ներդրմամբ:

«Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) ընդունմամբ գլխավոր դատախազությունը պետական շահերի պաշտպանության ոլորտում ստանձնեց կարևոր գործառույթ, որը միտված է տնտեսական շրջանառությունից ապօրինի գույքը դուրս բերելուն, այն օրինական տնտեսական շրջանառություն վերադարձնելուն:

Ընդ որում, նշված մեխանիզմի ներդրումը պայմանավորված էր ոչ միայն ստանձնած միջազգային հանձնառությունների ներպետական իմպլեմենտացման անհրաժեշտությամբ, այլ նաև սոցիալական արդարության վերականգնման հանրային ակնկալիքների և սպասումների իրացման ապահովմամբ:

Այս գործընթացի սկիզբը նախանշվեց դեռևս 2019 թվականին, երբ ՀՀ վարչապետի 01.03.2019թ. թիվ 195-Ա որոշմամբ ստեղծվեց աշխատանքային խումբ Հայաստանի Հանրապետությունում ծանր հանցագործությունների դեպքում գույքի բռնագանձման, հարուցված քրեական գործերի քննության արդյունավետության բարձրացման, մասնավորապես, Հայաստանի Հանրապետությունում փողերի լվացման, ահաբեկչության ֆինանսավորման, ինչպես նաև զանգվածային ոչնչացման զենքի տարածման ֆինանսավորման դեմ պայքարի հարցերով միջգերատեսչական հանձնաժողովի 2018 թվականի նոյեմբերի 30-ի նիստում հավանության արժանացած՝ «Ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործությունների դեպքում մեղադրյալի կողմից գույքի օրինականության ապացուցման վերաբերյալ» և «Առանց մեղադրական դատավճռի հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի բռնագանձման վերաբերյալ» հայեցակարգերով նախատեսված ինստիտուտների ներդրման հետ կապված քննարկումները կազմակերպելու և մինչև 2019 թվականի ապրիլի 15-ը Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի աշխատակազմ համապատասխան օրենսդրական փոփոխությունների իրականացման փաթեթ ներկայացնելու նպատակով: Աշխատանքային խմբի կողմից կատարված լայնածավալ աշխատանքների արդյունքում, հաշվի առնելով ակտիվների վերադարձման միջազգային լավագույն փորձը, մշակվեց «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի

նախագիծը, որը դարձավ հանրային լայն քննարկումների առարկա, ներկայացվեց նաև միջազգային փորձագետներին, որի արդյունքում կարծիքներ ստացվեցին ՄԱԿ-ի Թմրամիջոցների և հանցագործության դեմ պայքարի գրասենյակի, ԵԽ, ԱՄՆ դեսպանատան կողմից ներգրավված փորձագետների կողմից:

Օրենքի նախագիծը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվեց 2020 թվականի ապրիլի 16-ին և 2020 թվականի մայիսի 23-ին դրա որոշ դրույթներ մտան ուժի մեջ՝ ազդարարելով ՀՀ գլխավոր դատախազության ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման գործերով վարչության (այսուհետ՝ Վարչություն) ձևավորման գործընթացի սկիզբը:

Վարչության դատախազների ընտրությունն իրականացվեց բաց մրցույթով, որի շրջանակներում, Հայաստանի Հանրապետությունում առաջին անգամ, գործարկվել է թեկնածուների բարեվարքության ստուգման ինստիտուտը: Հարկ է արձանագրել, որ մրցույթին մասնակցած բոլոր թեկնածուների վերաբերյալ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը ներկայացրեց բարեվարքության վերաբերյալ խորհրդատվական բնույթի եզրակացություններ, որոնք էական նշանակություն են ունեցել թեկնածուների ընտրության հարցում: Անկախ փորձագետների ներգրավմամբ անցկացված մրցույթի արդյունքներով հաղթող ճանաչված յոթ թեկնածուները հատուկ մասնագիտացման առարկայական ծրագրով ուսումնառություն են անցել ՀՀ արդարադատության ակադեմիայում, որն ավարտելուց հետո նրանցից հինգը 2020 թվականի սեպտեմբերի 3-ին նշանակվել են Վարչության համապատասխան հաստիքներին, ինչով պայմանավորված՝ Օրենքն ամբողջ ծավալով մտել է ուժի մեջ: Այսպիսով, 2020 թվականի սեպտեմբերի 3-ին տրվել է Օրենքով սահմանված գործիքակազմի գործնականում կիրառման գործընթացի մեկնարկը:

2020 թվականի նոյեմբերի 3-ին անցկացվել է Վարչության դատախազների ընտրության երկրորդ բաց մրցույթը, որի արդյունքներով հաղթող ճանաչված երեք թեկնածուները, ՀՀ արդարադատության ակադեմիայում ուսումնառության գործընթացը հաջողությամբ ավարտելուց հետո, 2020 թվականի դեկտեմբերի 7-ին համալրել են Վարչության դատախազների շարքերը:

Պատասխանատու ստորաբաժանման աշխատանքի արդյունավետ կազմակերպման և իրականացման նպատակով նախատեսվել է նաև այդ աշխատանքներին տնտեսագետների ներգրավման հնարավորություն: Տնտեսագետների ընտրության համար պատասխանատու ստորաբաժանման ձևավորումից հետո հայտարարվել է բաց մրցույթ, որի արդյունքներով հաղթող են ճանաչվել 4 տնտեսագետ:

Վարչության աշխատանքները հնարավոր ամենասեղմ ժամկետում կազմակերպելու և դրանց անխոչընդոտ իրականացումն ապահովելու նպատակով, մինչև Վարչության կազմավորումը, ՀՀ գլխավոր դատախազի հանձնարարությամբ, դատախազության կառուցվածքային ստորաբաժանումների կողմից առանձնացվել

են այն քրեական գործերը, որոնց շրջանակներում կարող էր լինել ապօրինի ծագում ունեցող գույքի առկայության վերաբերյալ կասկած:

Առանձնացված բոլոր գործերի վերաբերելի նյութերն ուղարկվել են պատասխանատու ստորաբաժանում՝ դրա կազմավորումից անմիջապես հետո:

2020 թվականի սեպտեմբերի 3-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ն ընկած ժամանակահատվածում Վարչությունում ստացվել են 201 քրեական գործերի վերաբերյալ նյութեր՝ 430 անձի՝ հնարավոր ապօրինի ծագում ունեցող գույքի պատկանելիության վերաբերյալ: Նշված նյութերով ուսումնասիրություն սկսելու հիմքերի ստուգման արդյունքներով կայացվել է ուսումնասիրություն սկսելու մասին 214 որոշում, իսկ 216 անձի դեպքում կայացվել է ուսումնասիրություն չնախաձեռնելու մասին 83 որոշում: Ուսումնասիրություն չնախաձեռնելու մասին որոշումները կայացվել են ինչպես Օրենքով նախատեսված՝ 50.000.000 ՀՀ դրամը գերազանցող ապօրինի ծագում ունեցող գույքի առկայության մասին տվյալների բացակայությամբ պայմանավորված, այնպես էլ այլ հիմքերով, օրինակ՝ մինչև Օրենքի ուժի մեջ մտնելը կայացված՝ քրեական հետապնդում չիրականացնելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշման (չվերացված) առկայությամբ նյութեր ուղարկելու արդյունքում կամ Օրենքով նախատեսված հանցագործությունների ցանկում չներառված ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդվածով մեղադրանք առաջադրված լինելու արդյունքում: Սկսված 214 ուսումնասիրությունների շրջանակներում իրականացվել են բազմաթիվ գործողություններ՝ միտված ուսումնասիրությունների պատշաճ, համապարփակ և արդյունավետ իրականացմանը, այդ թվում՝

ա) կազմվել են հարցումներ՝ ուղղված իրավասու մարմիններին, մասնավորապես՝ ՀՀ ԱՆ քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման գործակալությանը, «Հայաստանի ազգային արխիվ» ՊՈԱԿ-ին, ՀՀ ոստիկանությանը, ՀՀ կադաստրի կոմիտեին, ՀՀ ԱՆ իրավաբանական անձանց ռեգիստրի գործակալությանը, ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեին, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանը, ՀՀ կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովին, պետական և տեղական ինքնակառավարման այլ մարմիններին:

բ) Ենթադրյալ ապօրինի ծագում ունեցող գույքի իրական շահառուների, նրանց փոխկապակցված անձանց շրջանակը, գույքի ծավալը, ինչպես նաև ուսումնասիրության համար անհրաժեշտ այլ հանգամանքներ պարզելու նպատակով Օրենքով սահմանված կարգով «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» օրենքով նախատեսված օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ իրականացնելու համար, համապատասխան միջոցառումներ իրականացնող մարմինն տրվել են օպերատիվ հանձնարարականներ:

Նշված ժամանակահատվածում կատարվել են նաև վարչության գործառույթներից բխող այլ աշխատանքներ, մասնավորապես՝

ա) ՀՀ տարածքում գտնվող գույքի և (կամ) անձանց վերաբերյալ օտարերկրյա պետությունների իրավասու մարմիններից ստացվել են միջազգային

հարցումներ, որոնցում ներկայացված խնդրանքների կատարման ուղղությամբ Վարչության կողմից ձեռնարկվել են բոլոր անհրաժեշտ գործողությունները: Այսպես, նման խնդրանքներ պարունակող միջազգային հարցումներ են ստացվել Ռուսաստանից և Ռումինիայից, որոնց շրջանակներում անհրաժեշտ գործողությունների կատարման՝ հարցումների ուղարկման և գրությունների ստացման արդյունքներով պատասխաններ են ուղարկվել հայցող պետությունների իրավասու մարմիններին:

բ) Ինչպես ՀՀ գլխավոր դատախազության այլ ստորաբաժանումներից, այնպես էլ պետական այլ կառույցներից ստացվել են գրություններ, որոնց տրվել են պատասխաններ: գ) Վարչությունում ստացվել է 10 քաղաքացու դիմում (այդ թվում՝ փաստաբանական հարցումներ): Նշված դիմումներն այս կամ այն չափով վերաբերել են կոռուպցիոն բնույթի հարցերին, և դիմումատուները այդ հարցերը վերագրել են Վարչության գործառույթներին: Դիմումներն ըստ էության քննարկվել են և դրանց արդյունքներով համապատասխան անձանց ուղարկվել են անհրաժեշտ պատասխաններ: Ստացված դիմումներից մեկը վերաբերել է ՀՀ գլխավոր դատախազության այլ ստորաբաժանման գործառույթներին և ուղարկվել է վերջինիս՝ դիմումի հետագա ընթացքը լուծելու նպատակով:

Ներկայումս ստեղծված են պատասխանատու ստորաբաժանման աշխատանքի պատշաճ կազմակերպման համար անհրաժեշտ բոլոր նախադրյալները: Վարչությունն այսօր աշխատում է ուժերի գերլարումով: Նախաձեռնված յուրաքանչյուր ուսումնասիրության շրջանակներում իրականացվում է համապարփակ, մանրակրկիտ, արդյունքին միտված վերլուծություն՝ նպատակ ունենալով հնարավորինս արագ և արդյունավետ իրականացնելու «Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման մասին» օրենքի նպատակը՝ պաշտպանել պետական շահը՝ տնտեսական շրջանառությունից դուրս բերելով ապօրինի ծագում ունեցող գույքը:

ՀՀ դատախազությունը ստանձնել է պետության և հասարակության համար առանցքային նշանակություն ունեցող և մեր երկրում նախադեպը չունեցող բնույթի և ծավալների՝ ապօրինի ծագում ունեցող գույքը, ակտիվները վերադարձնելու, իր օրինական տիրոջը՝ պետությանը վերադարձնելու, այդպիսով սոցիալական արդարության վերականգնմանը նպաստելու հանձնառություն: Հետևաբար, խիստ կարևորվում է օրենքի պահանջներին համապատասխան, մարդկանց սեփականության իրավունքը երաշխավորելով, այդ ակնկալիքներն արդարացնելու անհրաժեշտությունը:

Չնայած Վարչության հսկայական ծանրաբեռնվածությանը՝ ՀՀ գլխավոր դատախազը Վարչության դատախազներին հանձնարարել է էլ ավելի մեծ հետևողականությամբ և ակտիվությամբ իրականացնել իրենց գործառույթները՝ բավարար ապացուցողական բազայի հիման վրա հնարավորինս շուտ ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման հայցեր ունենալու և դատարան ուղարկելու համար:

Այդուհանդերձ, նշված ոլորտում գործառույթների իրականացման ընթացքում ի հայտ են գալիս որոշակի կազմակերպական և օրենսդրական խնդիրներ, որոնք լուծելու ուղղությամբ գործադրվում են բոլոր ջանքերը: